

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької
освіти

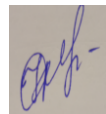
Кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти “Магістр”

на тему **“Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової
діяльності”**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи М 22 заочного відділення
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма:
Дошкільна освіта. Логопедія.

Лисак Наталія Олексіївна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Канарова Ольга Вікторівна

Рецензент: канд.пед.наук, доцент

Дубяга Світлана Миколаївна

Запоріжжя, 2023

АНОТАЦІЯ

Лисак Наталія Олексіївна. Магістерська робота: **“Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності”** виконана на кафедрі соціальної педагогіки та дошкільної освіти Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Науковий керівник: к. пед. наук, доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Канарова Ольга Вікторівна.

У роботі дано теоретичне узагальнення проблеми соціалізації дітей старшого дошкільного віку та обґрунтовано підхід до її вирішення в умовах закладу дошкільної освіти. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних соціалізації дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Розкривається сутність поняття “соціалізація”, “соціалізація особистості”, “ігрове середовище” та “ігрова діяльність”. Визначено, що соціалізація є двостороннім процесом, тобто людина не лише пасивно здобуває певні риси, але й має вплив на навколишнє середовище. Розглянуто сфери соціалізації, в яких здійснюється становлення особистості. Розкрито основні етапи та механізми соціалізації дітей дошкільного віку.

Основна увага приділена організації педагогічних умов соціалізації дітей дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Наведено найбільш ефективні принципи побудови ігрового середовища та обґрунтовано доцільність використання їх у роботі з дітьми дошкільного віку. Адже ігрове середовище виступає головним засобом розвитку особистості дитини та джерелом її знань і досвіду. Проаналізовано ігрову діяльність дітей старшого дошкільного віку, яка є провідною у цьому віці. Уточнено класифікація ігор, які впливають на успішну соціалізацію дітей та допомагають дитині адаптуватися до умов навколишнього середовища.

У роботі відображено результати експериментального дослідження за даною темою; наведені методики, за якими визначали рівень соціалізованості дітей; визначено критерії та показники соціалізованості дітей; розроблено педагогічні умови організації ігрового середовища для успішної соціалізації дітей старшого дошкільного віку. У ході контрольного експерименту перевірено ефективність визначених педагогічних умов. За результатами дослідження складено висновки, які відображають виконання завдань та доведення гіпотетичного твердження, поставленого на початку роботи.

Ключові слова: соціалізація, соціалізація особистості, ігрове середовище, ігрова діяльність, дошкільний вік.

SUMMARY

Natalia Oleksiivna Lysak. The master's thesis: «**Socialization of children of older preschool age in the process of play**» was completed at the Department of Social Pedagogy and Preschool Education of the Educational and Scientific Institute of Social Pedagogical and Art Education of Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytskyi.

Academic supervisor: Ph.D. of Sciences, associate professor of the department of preschool education and social work Olga Viktorivna Kanarova.

The work provides a theoretical generalization of the problem of socialization of older preschool children and substantiates the approach to its solution in the conditions of a preschool education institution. The purpose of the work is theoretical substantiation and experimental verification of pedagogical socialization of older preschool children in the process of game activity. The essence of the concept of "socialization", "socialization of personality", "game environment" and "game activity" is revealed. It was determined that socialization is a two-way process, that is, a person not only passively acquires certain traits, but also has an impact on the environment. The spheres of socialization in which personality formation takes place are considered. The main stages and mechanisms of socialization of preschool children are revealed.

The main attention is paid to the organization of pedagogical conditions for the socialization of preschool children in the process of game activities. The most effective principles of building a play environment are presented and the expediency of their use in working with preschool children is substantiated. After all, the game environment is the main means of developing a child's personality and a source of his knowledge and experience. The game activity of older preschool children, which is leading at this age, was analyzed. The classification of games that affect the successful socialization of children and help the child adapt to environmental conditions has been clarified.

The work reflects the results of an experimental study on this topic; methods used to determine the level of children's socialization are given; criteria and indicators of children's socialization are determined; Pedagogical conditions for the organization of a play environment for the successful socialization of older preschool children have been developed. During the control experiment, the effectiveness of the specified pedagogical conditions was checked. Based on the results of the research, conclusions were made that reflect the performance of the tasks and the proof of the hypothetical statement made at the beginning of the work.

Key words: socialization, personality socialization, game environment, game activity, preschool age

РЕФЕРАТ

магістерської роботи на тему: **“Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ігрового середовища”**.

Студентки магістратури **Лисак Наталії Олексіївни**

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Канарова О.В.

Об’єкт дослідження: процес соціалізації дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження: ігрова діяльність та її вплив на соціалізацію дітей старшого дошкільного віку

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов соціалізації дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності.

Завдання магістерської роботи:

- на основі аналізу наукових джерел уточнити сутність понять “ігрова діяльність” та “соціалізація”;
- діагностувати рівні соціалізації дітей старшого дошкільного віку
- визначити критерії та показники цього процесу;
- провести експериментальну роботу по створенню ігрового середовища і визначити педагогічні умови його впливу на соціалізацію дітей старшого дошкільного віку.

Загальний зміст

В роботі дано теоретичне узагальнення проблеми соціалізації у дітей дошкільного віку **в процесі ігрової діяльності**.

У першому розділі “Теоретичні основи проблеми соціалізації дітей дошкільного віку в процесі ігрової діяльності” – проведено психолого-педагогічне дослідження з проблеми соціалізації дітей дошкільного. Розглянуто особливості процесу соціалізації у дітей дошкільного віку. Розкривається сутність поняття “соціалізація”, “соціалізація особистості”, “ігрове середовище” та “ігрова діяльність”. Визначено, що соціалізація є двостороннім процесом, тобто людина не лише пасивно здобуває певні риси, але й має вплив

на навколишнє середовище. Розглянуто сфери соціалізації, в яких здійснюється становлення особистості. Розкрито основні етапи та механізми соціалізації дітей дошкільного віку.

У другому розділі “Експериментальне дослідження оптимального ігрового середовища для успішної соціалізації дітей старшого дошкільного віку” були визначені критерії (емоційно-ціннісний, соціально-когнітивний та комунікативний), показники (вміння виражати свої емоції; позитивне сприймання оточуючих та надавати емоційну підтримку, усвідомлення свого місця в соціумі; вміння взаємодіяти з дорослими та однолітками; здатність до аналізу ситуацій та багатоваріантного розв’язання проблемних завдань; рівні розвитку уяви та мислення, а також наявності елементарних знань про себе. вміння обирати адекватні способи спілкування з оточуючими, використовувати мовленнєві стандартні зразки слововживання у різних ситуаціях; наявність у словнику характерологічної лексики, вміння використовувати вдалі образні вирази рівні сформованості соціалізованості дітей дошкільного віку).

Діагностували рівні соціалізованості дітей старшого дошкільного віку: високий, середній та низький.

В дослідно-експериментальній роботі нами були впроваджені педагогічні умови організації ігрового середовища до яких відносяться: створення у груповій кімнаті різноманітні ігрові осередки, підбір обладнання та іграшок для організації ігрового середовища, мотивувати дітей до ігрової діяльності за допомогою сюжетно-рольових ігор та співпраця з родинами. Результати експерименту дозволили розглядати емоційну, соціально-когнітивну та комунікативну сфери дітей дошкільного віку як найважливіші компоненти процесу соціалізації.

За результатами дослідження сформульовані висновки

Результати проведеного педагогічного дослідження дали можливість зробити певні висновки. Аналіз наукових джерел дозволив зробити висновок, що соціалізація охоплює всі процеси прилучення до культури, навчання й

виховання, за допомогою яких людина здобуває соціальну природу й здатність брати участь у соціальному житті.

Виходячи з вищесказаного, можна запропонувати таке розуміння “соціалізація” – це двобічний процес взаємодії людини і соціального середовища, тобто включення її в систему суспільних відносин через засвоєння соціального досвіду, а також самостійного відтворення цих відносин, у ході яких і відбувається формування неповторної, унікальної особистості.

Результатом соціалізації дошкільника є соціалізованість – сформованість у загальному вигляді рис і соціальних якостей, які дають дитині змогу почуватися комфортно серед людей, орієнтуватися в людському докільлі, вибірково ставитися до нього, визначатися зі своїми пріоритетами та статусом.

У магістерській роботі представлено теоретичне узагальнення та експериментальну перевірку ігрового середовища, які сприяють підвищенню соціалізації дітей старшого дошкільного віку.

Виявлено, що соціалізація старших дошкільників є складним структурним утворенням, що відображає потребу дитини в суспільно важливому зміні та перетворенні себе і навколишньої дійсності, які залежать від сукупності певних знань про світ.

Провідним видом діяльності дошкільного віку є гра. Але, щоб гра була цікавою потрібно організувати ігрове середовище. Ігрове середовище – сукупність ігрових умов, правил, ігрових ситуацій, які допомагають прожити основні періоди в житті дитини, розвиток новоутворень (з’являються перші схематичні обриси дитячого світогляду; супідрядність мотивів; довільна поведінка; творча уява; особиста свідомість).

З’ясували критерії і показники такі, як емоційно-ціннісний (вміння виражати свої емоції; позитивне сприймання оточуючих та надавати емоційну підтримку, усвідомлення свого місця в соціумі), соціально-когнітивний (здатність до аналізу ситуацій та багатоваріантного розв’язання проблемних завдань; рівні розвитку уяви та мислення, а також наявності елементарних знань про себе) та комунікативний (уміння обирати адекватні способи

спілкування з оточуючими, використовувати мовленнєві стандартні зразки слововживання у різних ситуаціях; наявність у словнику характерологічної лексики, вміння використовувати вдалі образні вирази). Діагностували рівні соціалізованості дітей старшого дошкільного віку: високий, середній та низький

В дослідно-експериментальній роботі були розроблені педагогічні умови організації ігрового середовища до яких відносяться: створення у груповій кімнаті різноманітні ігрові осередки, підбір обладнання та іграшок для організації ігрового середовища, мотивувати дітей до ігрової діяльності за допомогою сюжетно-рольових ігор та співпраця з родинами. Результати експерименту дозволили розглядати емоційну, соціально-когнітивну та комунікативну сфери дітей дошкільного віку як найважливіші компоненти процесу соціалізації..

Проведене експериментальне дослідження показало, що успішне вирішення поставлених завдань при організації ігрового середовища зумовило зміну в рівні соціалізованості особистості дітей старшого дошкільного віку.

В цілому, експеримент показав, що ефективність процесу соціалізації дітей досягається у тому випадку, якщо правильно розроблені педагогічні умови організації ігрового середовища.

Одержані результати можуть бути використані в практичній роботі вихователів закладів дошкільної освіти з підвищення рівня соціалізації старших дошкільників до навчання у школі.

Рік виконання магістерської роботи – 2023

Місце виконання – Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Магістерська робота містить 69 сторінок тесту, 4 таблиці, 2 діаграми, список літератури з 41 найменування, 13 сторінок додатків.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
1.1. Психолого-педагогічні дослідження з проблеми соціалізації дітей дошкільного віку.....	8
1.2. Особливості процесу соціалізації у дітей дошкільного віку в теорії і практиці.....	25
1.3. Ігрова діяльність як засіб соціалізації дітей старшого дошкільного віку.....	33
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	47
2.1. Визначення рівня соціалізованості у дітей старшого дошкільного віку.....	47
2.2. Розробка та впровадження педагогічних умов щодо створення ігрового середовища, яке спрямоване на підвищення соціалізованості дітей.....	54
2.3. Контрольний експеримент дослідження розвитку соціалізованості.....	57
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ	